

**Слово на декана на Юридическия факултет на Софийския
университет „Св. Климент Охридски“
проф. д-р Сашо Пенев
3 ноември 2017 г., Народен театър**

Уважаеми гости,

Имам честта да поздравя вас и хилядите юристи по повод 125 годишнината от създаването на Юридическия факултет при Софийския университет „Св. Кл. Охридски“ и началото на юридическото образование в България. На 2 ноември се навършиха 125 години от времето, когато Юридическият факултет отвори вратите си за първите студенти и когато се поставя началото на юридическото образование и на правната наука в България. Изминат е труден, но достоен път – път на неуморен, съзидателен труд на преподаватели и студенти, път на забележително и достойно научно творчество, оставило незаличими следи в историята на правото и законодателството на България. Това е факултет, отворил вратите си само 14 години след възстановяването на държавническите традиции в България, прекъснати за цели пет века.

Латинският корен - *ius, iuris* – е в основата и на *jure*, и на *Jurist*. Юристът е човек, завършил висше юридическо образование и придобил юридическа правоспособност. Човек, при когото основното е почитта и обичта към правото. При юристите, завършили в Юридическия факултет *„Правото е станало наше верую, наша съдба и достойна професия. Правото като „изкуството на доброто и справедливото“*.

Юридическият факултет е възпитал кадри, без които е немислима българската държавност, както и международното признание на родината ни, нашата правна наука и юриспруденция. Не мога да изброя всичките, но

неговите възпитаници са оставили достойно следи в академичния, културен и политически живот в цялата история на България.

Ако проследим как се е развивала българската правна мисъл и наука, ще направим асоциацията със светите братя Кирил и Методий, които създават и разпространяват българската писменост „Аз, Буки, Веди“. Така с нови идеи, упоритост и вяра в идеалите други преди 125 години тръгват да преподават правото и да възпитат поколенията в неговите ценности.

Още през 1880 г. се заговаря за създаването на национална институция за подготовка на юристи. Към края на 1880 г. със сътрудничеството на Константин Иречек министър Гюзелев подготвя проект за „Основен закон за училищата в Българското княжество“. Още в този неприет законопроект, в чл. 69 се предвижда откриването на висше училище или университет: „отварянето на едно българско висше училище (университет), което да обеме юридическите, философските, естествените, медицинските и техническите науки“. Голям радетел за български университет по това време е и Петко Каравелов, който на 3 ноември 1880 г. споделя пред Константин Иречек идеята си да се основе в Княжеството двегодишно юридическо училище с приеман изпит по български и един чужд език, като преподаватели в него станат някои „вещи български правници“. Студентите на Юридическия факултет и днес почитат паметта на Петко Каравелов.

Константин Иречек, вече като министър, съставя един важен документ за състоянието и перспективата на развитието на просветното дело в България - „Главно изложение до Негово Височество Княза върху положението на учебното дело в България“. В него се поставя и въпросът за откриване на български университет. *„След две-три години ще приближи въпросът за отварянето на едно българско високо училище, на един университет.*

Особено нужен е един юридически факултет, за да се снабди страната с достатъчно число законоведи за съдебната и административната служба“. В записките в неговия дневник от 6 октомври 1882 четем: „Днес пофантазирахме за български университет, пресметнахме разноските за юридически факултет (7 души професори), физико-математически (6 души) и историко-филологически (5 души), всички с три годишен курс, приблизително 300 000 франка годишно, сиреч толкова, колкото струва държавният съвет; за сграда ще служи разбира се сегашната гимназия.“

В Източна Румелия също се разгръща широка кампания за организиране на юридическо образование. Негови инициатори са Гаврил Кръстевич, Стефан Бобчев и Константин Величков. По тяхна инициатива през 1885 г. се изработва проект за правилник на Областно юридическо училище.

Законът за откриване на Висше училище в София е приет на 8 декември 1888, като и на трите четения е гласувано без нито един глас против.

На 2 ноември 1892 г. се открива юридическият отдел към Висшето училище в София. По този повод ректорът на университета Димитър Агура пише: *“Можем смело да кажем, че страна, където няма добър ред и правда, е осъдена на загиване. Ето защо на първо място след просвещението трябваше да бъде застъпено във висшето училище правото“.*

Две години по-късно, в мотивите на внесения на 17 ноември 1894 г. законопроект за Висше училище в София се посочва *„с откриване на Юридическия факултет значението и важността на висшето училище значително порасна и няма съмнение, че колкото отива по-нататък, толкова по-голяма роля то ще играе в обществения и държавния ни живот.“*

В приетия от XIII обикновено народно събрание на 19 декември 1903 г. (1904) Закон за университета в чл.7 буква “в“ изрично се затвърждава статута на Юридическия факултет с неговите 11 катедри. В мотивите към този закон се посочва, че *„най-сетне в началото на 1892/1893 г. бе открит и Юридическият отдел, с който някогашният педагогически курс се разви окончателно до размерите на един непълен университет.“*

За светлите умове на българското възраждане, за българските държавници след Освобождението, създаването на университет и организирането на висшето образование е свързано именно с юридически факултет, в който да се изучава правото.

Като първи преподаватели постъпват онези, които са имали необходимата висока квалификация и изявен вкус към теоретичните разработки – те били във всеки случай най-доброто, с което разполагала страната. Независимо къде са завършили – Франция, Швейцария, Русия, Германия, Чехия, без разделение по оста „Изток-Запад“, те се обединяват, за да поставят основите на юридическото образование в България. Това са Петър Данчов, Васил Балджиев, Христо Стоянов, Иван Славов, Антон Каблешков, Григорий Белковски, Васил Маринов, Георги Сгурев.

Кадрите на факултета трябва да попълнят нуждата на държавата от подготвени хора и те се заемат с тази си задача с неистова амбиция и най-доброто от европейската практика. Не може и да бъде по друг начин – още с първия декан – Марко Балабанов, виден деец на Възраждането, човекът, който участва в разработването и на църковното ни самоуправление, управлението на факултета се поставя на високо ниво.

С подкрепата на преподавателското тяло, оглавяващият изпълнителите на завещанието на Евлоги Георгиев, юристът и бивш преподавател по търговско и гражданско право и декан Антон Каблешков, съумява да отхвърли проекта за раздробяването му и да го запази за изграждането на материалната база на Софийския университет.

Поколениата преподаватели в Юридическия факултет заедно с негови възпитаници – юристи-практици, създават българската правна мисъл и традиция, създават значими научни трудове и учебници, които да са стойностни за поколения юристи. При това независимо от политическите им виждания са отстоявали автономността на университета.

Юридическият факултет на Софийския университет “Св. Климент Охридски“ понастоящем е утвърден образователен, научноизследователски и културен център с национален и международен престиж. Неговите студенти успешно продължават специализацията си в утвърдени образователни центрове в световните рейтингови системи. С високо квалифицирания си научно-преподавателски състав, с най-значимата научноизследователска дейност и въпреки не съвсем съвременно обзаведената и финансирана материално-техническа база, с най-богатата юридическа библиотека, той отговаря на нуждите и задачите на висшето образование в България и е конкурентоспособен в Европейския съюз и Европейското икономическо пространство.

Юридическият факултет е първи в рейтинговата система на България и по двете специалности – „Право“ и „Международни отношения“. Това е един от най-престижните факултети на Софийския университет „Св. Кл. Охридски“, който е бил и ще бъде в центъра на най-значимите събития в историята на университета, определящ до голяма степен неговия облик.

Ролята на Юридическия факултет с неговата 125-годишна история и на юристите, завършили в него, е не само забележителна, тя е решаваща, за да можем да кажем, че живеем в модерна европейска държава, непоколебимо подчинена на демократично конституционно устройство, независимо от превратностите на съдбата.

Юридическият факултет не е единственият в страната, който подготвя юридически кадри и кадри за сложните международни отношения. В конкуренция с други факултети той отстоява завоюваните позиции и авторитет, непрекъснато доказва, че е факултет с вековна история и че в бъдеще ще бъде водещ факултет в страната.

Това е възможно именно поради будността на студентите в него и желанието им да усвояват задълбочено правната материя и материята на международните отношения. В продължение на пет години те натрупват знания в областта на правото и с всеки изминал ден стават все по-умни, защото следващият ден е ученик на предходния. Така делата им съответстват на думите и се реализират мечтите им, които са имали кандидатствайки в специалност „Право“ на Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Във всички дела е необходимо усърдие и те го полагат. Плодовете на науката са сладки, но корените горчиви, така че за трудностите по време на следването, завършилите студенти си спомнят с усмивка. В университета се печелят истински приятели, с които се преодоляват всички изпитания.

В съвременните условия за престижа на един факултет е изключително важно отношението на неговите бивши студенти. Днес нямаше да има този университет, ако братята Евлоги и Христо Георгиеви не бяха направили дарения за създаването му.

Не мога да не спомена действащите дарения на Несим Конфино и Мойра Козмин за специализации в престижни европейски университети.

По искане на юристи, бившите възпитаници на Юридическия факултет и академичния състав, се осигуриха дарения за обновяването на нашата любима аудитория 272 от Фондация „Америка за България“, организациите на различните юридически професии и индивидуални дарители. В сърцето на всеки от нас 272-ра аудитория има специално място. Това е много повече от учебната зала, с катедрата си, зад която са заставали мнозина от най-светлите умове на българската правна мисъл и с банките, зад които всички сме бивали въведени и посветени в нашата професия. Чрез дарителска кампания бяха обновени и 292 и 255 аудитория, защото дарените средства се управляват най-целесъобразно поради отговорността и уважението към дарителите. Ежегодно се даряват средства на отличили се студенти.

Разбира се, имаме още много неща да направим, като например значително подобряване на условията за обучение на студентите, на труд и заплащане на преподавателите, използването на съвременни комуникационни системи, преценка на възможности за електронна проверка на знанията, разширяване на материалната база, снабдяване с актуална съвременна литература, специализацията на научния състав, разгръщане на взаимодействието с практиката и т.н.

Известно е, че характерът на всяко висше училище и факултет и особено подготовката, която дава на своите възпитаници, в най-голяма степен зависи от научното развитие на преподавателския състав. В това отношение Юридическият факултет се гордее, защото във вековната му история дълбоки следи са оставили десетки незабравими преподаватели и учени,

поставили и надграждали фундамента на българската правна наука. Това са най-добрите кадри, с които България е разполагала. Наследниците на основателите на българската правна наука са сегашните преподаватели на факултета, които винаги са уважавали и зачитали приемствеността в поколенията. Преподавателският състав в Юридическия факултет е обучен чрез множество специализации в чужбина. Те са признателни на неговите създатели, които с ум и перо, с мисъл и действия, създадоха и създават неговата вековна история.

Техният труд е отразен в предстоящия за издаване „Алманах на Юридическия факултет.

Според Конституцията на Република България тя е правова държава. Ролята на правото за съвременната държавност изисква и подготовката на авторитетни юридически кадри, защото нито политическият, нито икономическият живот има битие извън правните норми, които ги регламентират и които юристите прилагат. Човек може да преживее и без някои материални блага, но без вяра в правдата и законността е невъзможно. Правораздаването не е просто работа, професия. То е изпълнение на дълг, високо доверие и отговорност. Истинско правосъдие с духовно и интелектуално безлични хора не се прави. Затова освен правни познания и висок професионализъм, работещите в сферата на правораздаването трябва да бъдат личности, притежаващи висши добродетели. Още от студентските банки юристите осъзнават, че трябва да повярват на закона, да знаят, че равенството пред него осигурява свободата на гражданите. Още като студенти всички ние знаем, че се готвим да служим на закона, за да може всички да бъдат свободни.

Искам да използвам повода да поздравя всички настоящи и завършили студенти в Юридическия факултет с желанието да бъдат преди всичко

здрави и никога да не отстъпват от ценностите на правото. Покланям се пред паметта на преподавателите, които не са сред нас, но са оставили своето творчество и дух във факултета. Пожелавам на преподавателите от факултета здраве и упоритост при преподаване на ценностите на правото. Убеден съм, че и в бъдеще Юридическият факултет на Софийски университет ще създава юристи, които с ум, разум и себеотдаване ще отстояват развитието на Република България като правова държава.

Още веднъж, честит празник, скъпи колеги!